

de Fernos de Andrade, e de Vitoria Marques
de su Maj. Comendador de la Cruz de Orey Super.

de licencia con sueldo a Don Juan de Quiroga tabo.
itan Don Juan Beltran, para que vaya a España
ordenamos y mandamos a todos y qualesq. oficiales
de otra jurisdiccion y a los que no lo son encargamos
que no le impidan. alguno. Que asi conviene
Nada y de Junio 1626

Beltran

O MECENAS
DO QUIXOTE

SEGUNDA PARTE
DEL INGENIOSO
CAVALLERO DON
QVIXOTE DE LA
MANCHA.

Por Miguel de Cervantes Saavedra, autor de su primera parte.

Dirigida a don Pedro Fernandez de Castro, Conde de Lemos, de Andrade, y de Villalva, Marques de Sarria, Gentilhombre de la Camara de su Magestad, Comendador de la Encomienda de Peñafiel, y la Zarça de la Orden de Alcántara, Virrey, Gouvernador, y Capitan General del Reyno de Napoles, y Presidente del supremo Consejo de Italia.

Cervantes dedicoulle *El Quijote*, as súas ‘Novelas Ejemplares’, distintas comedias e entremeses, así como o ‘Persiles y Segismunda’. Quevedo chamouno “poetae nobis / duces sapientiae”. Lope de Vega, na retórica barroca, pensa en Apolo cando fala del. Góngora descansou nos seus palacios e os irmáns Argensola agradecéronlle as súas deferencias. Tirso de Molina tíñao de man e el mesmo, afeccionado á literatura, escribiu versos nos que todos eles aparecen pero, sobre todo, aparece Galicia. É Pedro Fernández de Castro, VII conde de Lemos, o autor de ‘El Buho gallego’, que tanto interese levantou en Álvarez Blázquez por ser o primeiro texto poético no que se reclaman os dereitos históricos de Galicia fronte á Coroa de Castela, como o Voto en Cortes. Nacido en Monforte de Lemos, casado coa filla máis relixiosa do duque de Lerma –Catalina de la Cerda y Sandoval–, vicerrei de Nápoles e presidente do

Fernández de Castro

Poetae nobis

Consejo de Indias, Pedro Fernández de Castro foi sen dúbida unha das grandes figuras da aristocracia española dos séculos XVI e XVII e a personalidade cunha traxectoria máis singular dentro da nobreza galega. A súa traxectoria na corte española está marcada polo esplendor inicial que lle outorgou o seu sogro, o duque de Lerma, valido de Felipe III e a posterior desgraza na que caeu cando o duque de Olivares se converte no favorito do monarca. Desterrado ao último da súa vida en Monforte, desposuído de todos os seus cargos, o conde inicia unha etapa de recollemento interior e dedicación literaria. Para a historia deixará o recordo das súas arquitecturas no tramado urbano de Monforte, os seus poemas, e ,para a súa maior gloria, a pegada que o seu mecenado gravou nalgunhas das mellores pezas literarias do Século de Ouro español.

Nesta páxina, retrato de Pedro Fernández de Castro. Na páxina seguinte, (arriba) detalle da portada das 'Novelas exemplares', dedicadas ao Conde; (abaixo) ilustración do Quixote; na columna seguinte, (arriba) un retrato do conde e (abaixo) retrato de Cervantes. Nas páxinas 6-7, a fotografía é unha instantánea de primeiros do século XX da Porta Nova de Monforte, que era a porta de entrada na cidade desde Castela en tempos do VII conde

O mecenas galego

A relación literaria de **Cervantes** e o VII conde de **Lemos**

Ángel Arnáiz

A relación de Miguel de Cervantes con Pedro Fernández de Castro, VII conde de Lemos, foi longa e estreita. Mesmo, ás veces, decepcionante para o escritor, que en contra do esperado, non foi elixido polo nobre galego para ser o seu acompañante no vicerreinado de Nápoles. Aínda así, ningún outro mecenas aparece con tanta asiduidade nas dedicatorias de Cervantes como o conde, ao que serviu desde mesmo antes de acadar o título, cando era só un vinteleiro con afeccións literarias e un teimudo espírito católico. Ángel Arnáiz, un dos grandes estudosos da peripecia histórica de Monforte de Lemos, revisa no texto que reproducimos deseguido a relación entre estes dous pesronaxes, dúas das grandes figuras do Século de Ouro español.

El Quijote, obra cumio de Miguel de Cervantes, cumpre este ano, a súa primeira parte, o catrocentos aniversario da súa publicación, que tivo lugar en xaneiro de 1605. A segunda parte desta inmortal novela de cabalerías do Século de Ouro da literatura española, que viu a luz no ano 1615, está dedicada a un ilustre personaxe da nobreza galega. O célebre manco de Lepanto dedicoulla a don Pedro Fernández de Castro, VII conde de Lemos. Nesta dedicatoria, unha vez máis, Cervantes deixa claro que o conde Lemos era o seu gran benfeitor e protector. Extremando os seus afagos di preferilo ó propio emperador de China:

Novelas exemplares (1613) e *Los trabajos de Persiles y Segismunda* (1617), xunto con oito comedias e oito entremeses novos, publicados en 1615.

Vicerrei de Nápoles,

Aínda que non se conserva a súa partida de nacemento, Pedro Fernández de Castro viu a luz, con toda probabilidade, en Monforte de Lemos, en 1576, onde se criou no pazo da familia Castro, veciño ao mosteiro beneditino de San Vicente do Pino. Estudiu en Salamanca e canto contaba só con 22 anos, en 1598, sucedeu a seu pai, Fernando Ruíz de Castro, VI conde de Lemos, que morre en 1601. No mesmo ano en que asumiu a cabeza do condado contraeu matrimonio con Catalina de la Cerda e Sandoval, a súa prima-irmá, que era filla segunda do seu tío Francisco Gómez de Sandoval y Rojas, o famoso duque de Lerma, valido do poderoso rei Felipe III. Pedro Fernández de Castro, que tomou parte na

guerra de Flandres, participando no sitio de Ostende, ó seu regreso a Madrid, foi nomeado presidente do Consello de Indias, cargo que ocupou de 1603 a 1610, ano no que pasa a ocupar o vicerreinado de Nápoles.

En terras italianas, como representante da coroa

española, estivo ata 1616. Ó

seu regreso de Nápoles

foi nomeado presidente do

Consello de Italia, cargo

no que se mantivo un par

de anos. A caída do seu

sogro, o duque de Lerma,

como valido de Felipe III,

e as intrigas palacianas

propiciaron que Pedro

Fernández de Castro abandonase

en 1618 a presidencia do Consello

de Italia e pedise licenza ó monarca

para se retirar a Galicia, ó seu soar

natal, Monforte de Lemos. Na

capital dos seus estados de Lemos,

xunto coa súa muller Catalina de la Cerda e Sandoval,

coa que non tivo descendencia, fundou o convento

dominico de San Xacinto e o das Franciscanas

Descalzas, comunidade de clausura na que ingresaría a

condesa, tras o falecemento do seu home, en outubro

de 1622, acaecido en Madrid, a onde se desprazou por

causa da enfermidade da súa nai.

Mecenas do Século de Ouro

Don Pedro Fernández de Castro mantivo unha intensa relación cos grandes literatos da súa época. Nobre de refinado espírito, alto sentido relixioso e ampla formación cultural, da súa protección e mecenado, ademais de Miguel de Cervantes, souberon figuras

da talla dos irmáns

Argensola, Quevedo,

Góngora, Mira de

Amescua ou Lope de

Vega, xunto con outra

serie de nomes de

menor renome.

Todos eles dedicaron

algunha das súas

obras ó gran conde

de Lemos ou ben

eloxiaron nas súas

prosas e composicións

poéticas. É posible

que, sen o valemto

do Señor de Lemos

ás grandes plumas do

Século de Ouro español,

non nacesse algún dos

inmortais escritos

destes literatos.

O nome deste nobre

mecenas galego figura

na historia do Século

de Ouro nun lugar

preeminente, con todo

merecemento. Non

estaría de máis recuperar a súa figura no Panteón de

fillos ilustres de Galicia. O próximo ano cumprírase o

430 aniversario do seu nacemento. Podería ser unha

boa ocasión para facer algo nese sentido.

Góngora

O sempre polémico Luis de Góngora foi un dos escritores que Pedro Fernández de Castro atendeu co seu mecenado. Mesmo chegou a abrigar a idea de ser nomeado secretario do conde cando Felipe III o nomea vicerrei de Nápoles. O poeta culterano, coñecido polo seu mal carácter, visitou o conde en Monforte e á cidade dedicoulle un soneto que, con frecuencia, se reproducen as guías das Terras de Lemos. Tamén deixou das súas visitas a Galicia unha provocadora composición de cinco espinelas na que se descolgan fermosuras sobre as montañas do país –“cuya (por decir verdad) / espesura es suciedad, / cuya maleza es malicia”– e o propio país: “Puedo decir, y no mal, / de Galicia y sus confines, / sin disculpar escarpines / de los cheiros de la algalia, / que a Génova y aun a Italia / se la gana en Juanetines”. A este poema respondeu-lle o poeta Trillo y Figueroa cunhas décimas satíricas. Ao conde e á súa muller, Catalina de la Cerda y Sandoval, aínda lle dedicaría o andaluz algúns poemas máis, incluída unha laudatio postmortem onde o identifica coa oliveira. O texto que reproducimos é, precisamente, o soneto dedicado a Monforte.

Al Conde de Lemos, yéndole a visitar a Monforte

Llegué a este Monte-Fuerte, coronado
de torres convecinas a los cielos,
cuna siempre real de tus abuelos,
del reino escudo y silla de tu estado.
El templo vi a Minerva dedicado,
de cuyos geométricos modelos,
si todo lo moderno tiene celos,
tuviera envidia todo lo pasado.
Sacra erección de príncipe glorioso,
que ya de mejor púrpura vestido,
rayos ciñe de luz, estrellas pisa.
¡ Oh, cuánto de este monte imperioso
descubro. Un mundo veo: poco ha sido.
que seis orbes se ven en tu divisa.

Quevedo

A relación de Pedro Fernández de Castro con Quevedo non foi tan estreita como con Cervantes e Lope de Vega. A relación vénlle, máis ben, a través da condesa de Lemos, á que lle dedica unha das súas características composicións de enxalzamento.

A la señora doña Catalina de la Cerda

Dichosa, bien que osada, pluma ha sido
la que atreve su vuelo a vos: no emprendió más
quien buscó el cielo,
y a menos luz cayó desvanecido.
Confieso por menor aquel intento
y éste por más glorioso atrevimiento.

Oíd, ¡oh generosa Catalina!,
a la musa española
(que mejor canta y merecistes sola)
la majestad, la pompa peregrina:
que de España invencible el celo ardiente
mostró tan liberal como obediente.

Si no salistes vos, ¿cómo hubo día?
Y sin vuestras colores,
¿qué galas pudo haber, o qué labores?
Si no salistes vos, ¿qué bizarría?
¿Cómo, sin vuestra boca, perlas hubo,
y sin vos, precio alguno piedra tuvo?

Pero si vuestra pura luz saliera,
¿quién los tranzados rojos
del sol galán por robo de esos ojos
(de amor ricos y avaros) no tuviera?
Así que debe al no haber vos salido
más que a sus rayos el haber lucido.

Importó que os quedásedes de modo,
que, a salir de vos, sospecho
(¡tan bella sois!) que no se hubiera hecho
la fiesta, que os echó menos en todo:
pues nadie hallara en sí, pudiendo veros,
sentidos para más que obedeceros.

¿Quién, si os mirara, libertad tuviera
para dar obediencia,
mientras pudiera ver vuestra presencia,
a quien, o vos, o vuestra luz fuera?
Así que a vuestro rey le dais vasallos,
con no dejaros ver, con no mirallos.

Oíd, pues que no vistes gloria tanta,
la relación, si iguala
lengua mortal a tanto precio y gala;
pues hoy, para que vos la escuchéis, canta
la voz del que vencer puede en España
al dios que el ocio le quitó la caña.

Lope de Vega

Lope de Vega foi "secretario, mentor literario e axuda de cámara" de Pedro Fernández de Castro e entre os dous existe unha abondosa correspondencia. Nunha carta, o fénix dos enxeños alude á súa confianza con términos conmovedores: "Ya sabe como le amo y le reverencio, y que he dormido a sus pies, como perro, muchas noches; esos vuelvo como entonces a besar mil veces, y le suplico crea mi amor y cuán en el alma tengo aquellas memorias, reconociendo que Dios no ha hecho ingenio en alto lugar más digno de aplauso y veneración". Coa axuda do conde galego, Lope publica a 'Dragontea' e mais a 'Arcadia' e a el lle dedicará o escritor versos de lembranza e de aprecio. Aquí reproducimos dous fragmentos de senllas composicións de Lope con evocacións ao conde e a Galicia: un pertencente á 'silva III' e outro da comedia 'Don Juan de Castro', que logo sería imitado por Tirso de Molina na súa obra 'La Villana de la Sagra': "Adios, ciudad gallega, noble y sabia".

I

De mirto y de verbena,
el Sil anciano blandamente suena:
un príncipe llamaba
de Lemos y del monte de Helicon,
porque juntar pensaba
al coronel de perlas
del árbol de las musas corona,
y de un círculo sólo componerlas;
que perlas y laureles juntamente
adornan bien de un gran señor la frente.

(De 'Laurel de Apolo'. 1630)

II

Adiós, Galicia, hasta que vuelva demos.
Adiós, Monforte, Sarria, Andrade y Lemos.
Adiós, magostos de castaña asada.
Adiós, querida patria siempre amada.
Adiós, nabos, que ya no nos veremos
Adiós, montañas, de nobleza extremos.

(De "Don Juan de Castro")

Don Pedro Fernandez de Castro Conde
de Sarria Jefe de la Camara
y Capitan General en el Reyno de Naxa.

Por la presente Concedemos un año
de soldado de la Compañia del Cap
negocios que le importan. Por tanto
y ministros de Justicia y guerra Sujetos
El cuerpo viage no le pongan dificultades
al Ser. Ref. Mag.º. Dado en

16 de Mayo

10 / F E B R E I R O D O 2 0 0 5 - N Ú M E R O 5 5 2

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

**RELATOS
DE AMOR**

De novo, o amor. Sen leis: amor de verdade e de fe. Amor que existe porque se imaxina –que escribiría Ángel González– ou amor –palabra absorta, sentimento insondable, carne que se estremece– que é alento da escrita e canta, asubía, berra, dorme, paraliza... Amor ilícito detrás do mostrador das áreas comerciais e amor ridículo en cartas de amor nunca escritas. Amor por teléfono móbil ou en Internet que incitan, en cadea sen fin, a novos relatos. Así e para este monográfico de Revista das Letras achega Xavier Cordal un retrato de amor en tempos da webcam; recrea Lupe Gómez o amor de muller, construído dende a negación, e desvela Carlos G. Meixide unha sensación: "ó mellor é que sigas probando" . Tamén hai relatos de amor escritos nas paredes.

Siga probando

Oh, mulleres! Eses fantásticos e complexos seres humanos con tetas! Nunca se me deu moi ben con elas. Permítanme que lles conte. Primeiro foi Mariza Juzkowiak, filósofa polaca que falaba en wingdings. Eu, por aqueles anos, lía moita filosofía e Mariza viñera dar unha conferencia á aula magna da facultade.

Daquela pensaba que aquela sentenza resumía á perfección o sentido da vida. Tiña 21 anos. Se cadra agora sería máis axeitada unha sentenza do tipo:

En fin...

O caso é que trala conferencia pedinlle que me autografara un artigo dela fotocopiado. Falamos, rimos e acabamos tomando algo nun pub. Comprendan a miña fascinación por aquela muller de 35 anos e tan feita a nivel intelectual. Comprendan a fascinación dela por un rapaz de 21 anos, guapiño omo eu era daquela, e que aínda por riba era quen de chufar a súa obra filosófica. Pouco duramos. Ela volveu a Poznan onde daba aulas. Pregoume que fora con ela, que podería rematar alí a carreira...

Pero eu xa había tempo que lle descubrira unha foto de Lech Walesa na carteira e decidira que aquilo tiña que acabar canto antes.

Creo que hoxe Mariza vive cun estudante

de primeiro en Coimbra.

Logo foi Carmela, Carmela Novo, de Vigo. Encantadora. Boa coma un codesiño de pan nos tempos da fame. Foi un frechazo, supoño. Coñecímonos na cola do paro. Falamos un cacho e así que saímos da oficina do INEM non puiden evitar convidala a un café. Logo quedabamos todos os día para tomar café. Supoño que por iso acabei tan histérico. Polo café. O certo é que Carmela non era mala, todo o contrario, pero é que non aturo a Manolo García e ela tiña todos os discos e fora a Gijón en autobús para velo en directo. Despois fomos vivir xuntos. Encheu a casa de apestosas velas de todos os tamaños e cores que mesturadas con todo o café que levaba no corpo revolvíanme o estómago irremediabilmente. Aquilo non podía acabar ben. Decidín deixalo definitivamente cando no meu cumpleaños me regalou a *Ética para Amador*. Carmela non era mala, en absoluto, se cadra eu era un pouco difícil.

Aínda nos vemos de cando en vez. Ten un mozo sorrinte e falagueiro co que lle vai moi ben e cada vez que miro para el, meu rei, non sei por que, teño a sensación de que tomei a decisión correcta.

Por último, a terceira muller da miña vida chegou despois de incumprir unha das regras que nunha bebedeira me dera o meu bo amigo Ramón:

-Nunca namores en discotecas nin bibliotecas.

A Judith Raña coñecina na biblioteca.

-Seamus Heaney?

-Perdón?

-Colliches un libro de Seamos Heaney?

-Si

-Oh , fantástico. Se hai alguén que le a Seamus Heaney o mundo pode seguir xirando tranquilo.

–Carai, grazas. A ti tamén che gusta?

-Encántame. Por certo, chámome Lucas.

-Eu Judith.

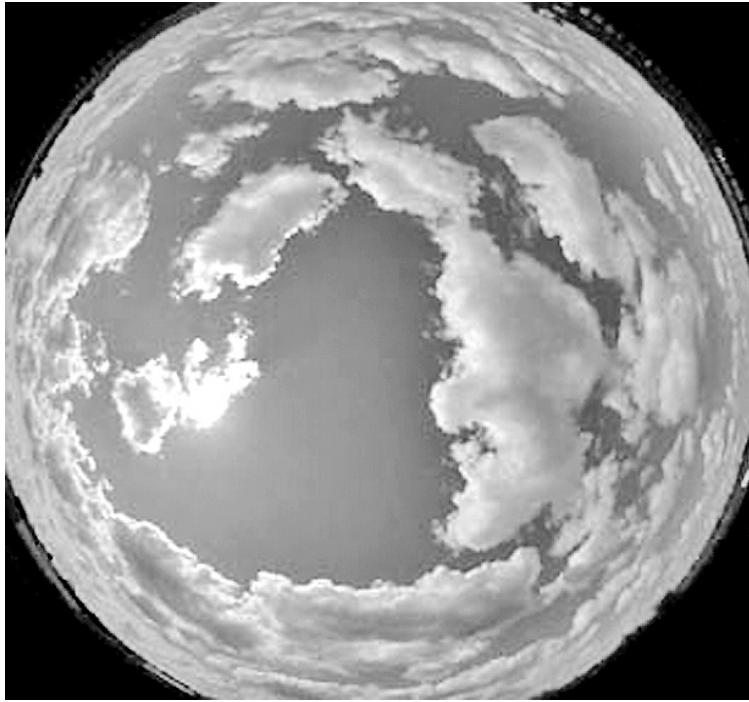
Como puiden dicir aquelas babosadas! A Judith non é que lle gustara Seamos Heaney. É que lle gustaban todos os putos poetas que hai no mundo. Mesmo os galegos, contemporáneos ou non, tanto lle tiña. Todos os seus amigos eran poetas e todas as súas festas eran recitais. E só bebían licor café. Coñecín sonetistas, neotrobadores, avanguardistas, poetas da patria... aunque todos eran da Asociación de Poetas... E debían de confiar en min que de cando en cando me animaban para recitar canda eles.

–Mira o Sol como brilla
Que puta maravilla

Era o máis que se me ocurría. Pero era igual. Gustáballes. Dicían que era moi fresco

Un día Judith empezou a tontear cun autor da xeración dos 50, todo un gurú da secta. Nin que deixar tiveron a Judith. Simplemente desaparecín. Aquela noite, certo é que fun a putas. Pero non me atrevín...

En fin. Que non teño moita sorte. Ás veces teño a sensación de que o amor é como eses concurso dos xornais nos que che dan un cartón con varias casillas que ao pouco de rascar desvélanche que "o mellor é que sigas probando". E aló vas coma un papón e segues probando. Pero claro, é que algunhas veces o premio toca.

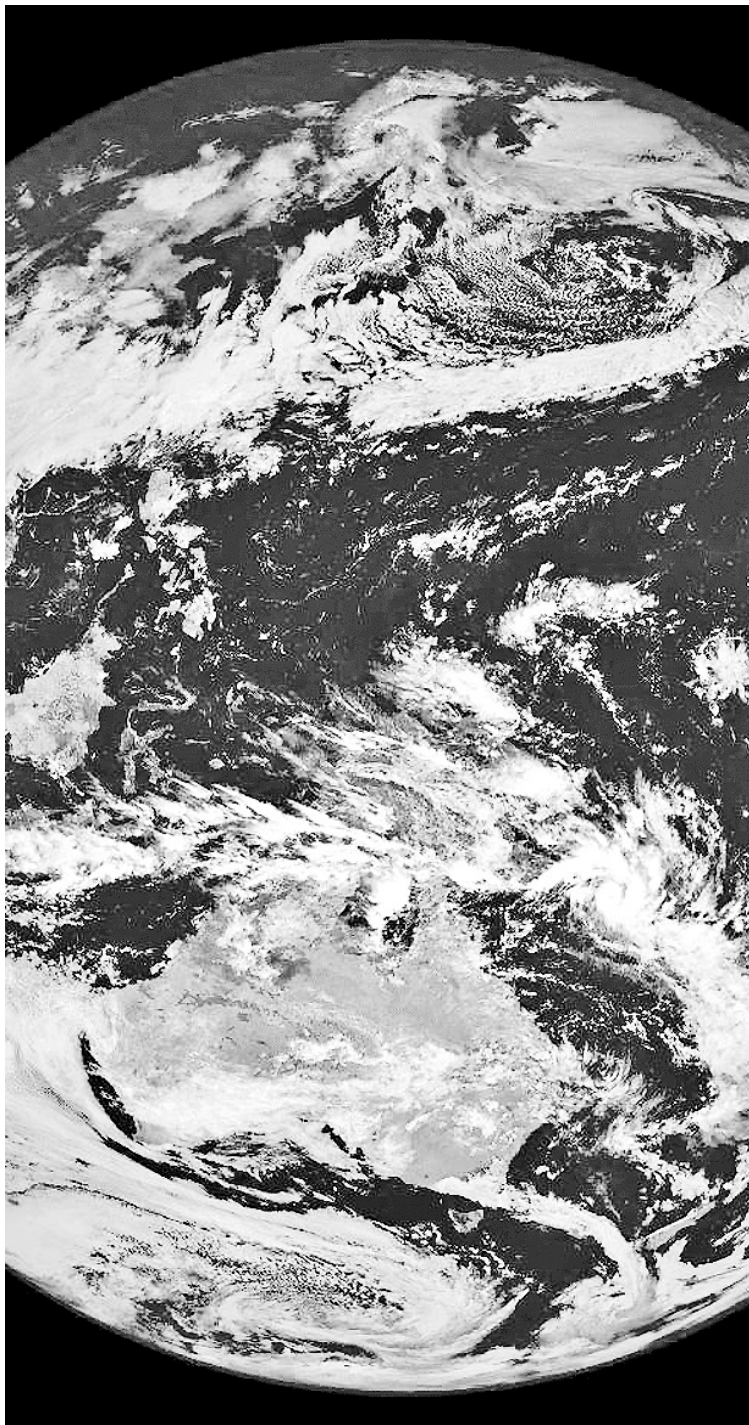
Ela chegara a aquela pensión sen saber de onde viña. Tampouco sabía cara a onde ir. Na encrucillada da vida oía hipopótamos. A pensión era fea. Ela estaba totalmente pechada á realidade, desexaba vivir pechada en si mesma. Ela quería construír, no lugar das preguntas, un abecedario hindú.

El era ferroviario e andaba no tren polo mundo adiante. Gustáballe viaxar, perderse, pararse en cada pobo. Facía un ano perdera o seu pai, que era mariñeiro e morreu no mar. Cría, de forma infantil, nun deus que non existe. Sentía que a vida non tiña sentido, e que era mellor morrer no tren, na viaxe.

A pensión dela estaba chea de homes. Había obreiros da construción, que comían rápido e íanse rápido para o seu traballo. Había un vello moi triste que comía sopa, que non tiña muller nin fillos. Había dous mozos mudos, que á súa maneira falaban moito entre eles,

O voo

Lupe Gómez

e miraban moito para ela, cheos de palabras e amor. Ela soa na súa mesa comía patacas fritas, churrasco, callos.

Unha noite ela abriu os ollos, e foi tomar algo a un bar, moi frecuentado por actores e poetas. Ela levaba un vestido de moitas cores que lle quedaba moi grande. El estaba alí, porque o tren estaba parado na estación. En silencio ela sentiu amor por el. Ela berrou tanto que el oíu.

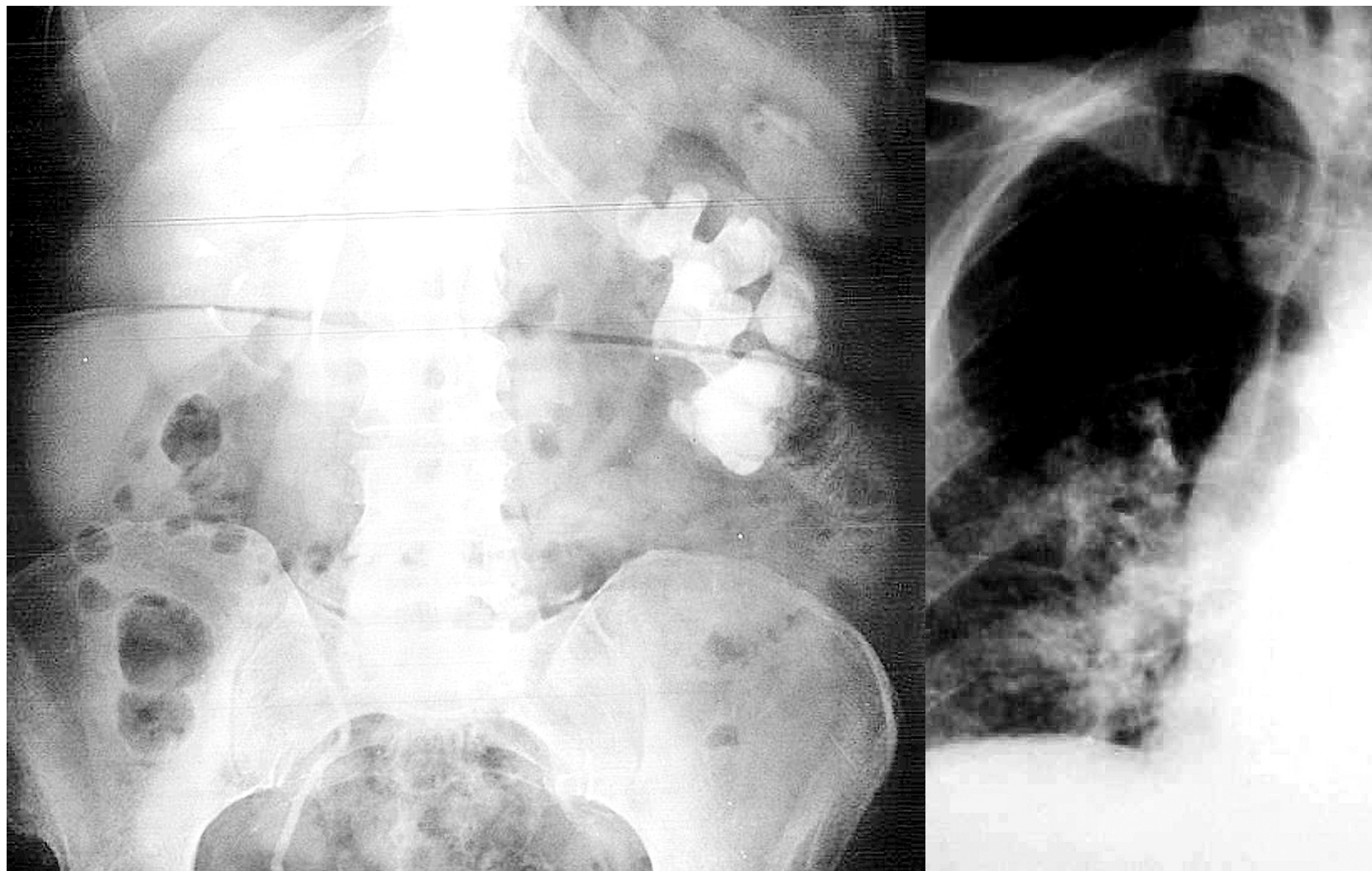
Entre os dous inventaron os lugares da cidade e do amor. Ela encheuse de poemas e cancións. A ilusión medrou nos ollos del. Ela díxolle que a soidade é un espello roto, que cando amanece todo se escurece tamén. El quixo ir con ela a ese lugar oculto que ela tiña dentro, e ela non lle deixou.

Ela ofreceulle a el o que ela máis amaba. O seu corpo, que estaba cheo de tatuaxes e dor. Bailaron xuntos nun barco moi grande, dentro do mar. A historia que había entre eles era infinita e profunda. Non existía, entre eles, un principio nin un final. A luz era tan intensa, que non lles deixaba ver.

El un día marchou no tren. Porque hai tigres no amor, e non hai esperanza. El decatouse de que ela era libre, fuxidía. Que tiña no interior do seu longo vestido un lago cheo de sol e xeo. Que o amor é unha palabra enorme, que se constrúe na súa propia negación. El quedou durmido, o tren avanzaba.

Ela non renunciou a sentirse namorada. Asustada, marchouse daquela pensión triste na que vivía. Buscou, nos anuncios dos xornais, un lugar para alugar. Atopou un ático iluminado, no que había un armario moi grande para ela meter os seus enormes vestidos, e soñar. O tren non deixou de avanzar.

Diálogos en rede de

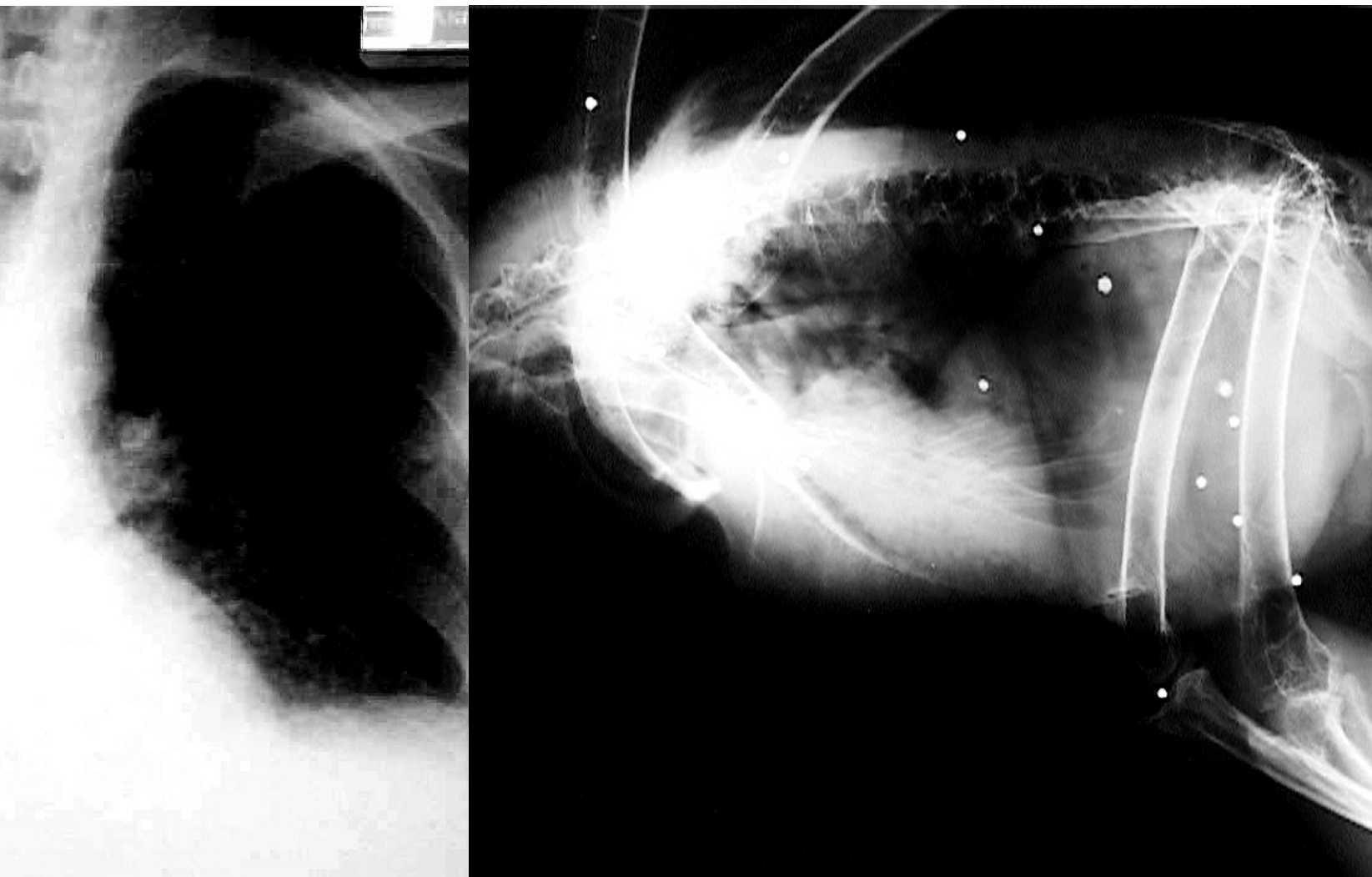
<Estás aí, Canon?
<Cheguei, si. Tiven problemas na conexión.
<Quérote aínda.
<Eu tamén, Bucle.
<Mandeiche unha mensaxe.
<Xa vin.
<Creo que non podemos seguir desta maneira.
<Non che gusta o sitio? Ás veces entra alguén pero cando nos poñemos no privado vaise.
<Sempre hai dúas persoas nesta páxina, os do mIRC sábeno.
<Hai outros.
<Non me refería a iso. Refírome ao corpo.
<O corpo... Acaba de saír unha RV con terminacións novas. Mesmo podería ir detallando os trazos, humedecerte e secarte, meterche o dedo.
<Prefería metelo eu cando tiñamos a webcam.
<Queres que volvamos instalala?
<Non

<Que che pasa
<No fondo non sei quen es. Desculpa, debe ser a tensión. Cheguei a pensar que as imaxes da cámara correspondían a outra persoa, que as gravaras e que superpuxeras a voz.
<Iso cambia algo? Cambio eu?
<Os orgasmos eran magníficos. Todos seguidos, ata que non podía respirar.
<Os meus tamén, pero ademais nunca sentín tanta emoción, nunca sentira a alguén tan cerca. Esquecía o aire, os obxectos, e corríame en calquera sitio, como se o corpo xa non fose meu.

<Pero non estaba.
<Estabas, si.
<Hai signos que non se poden archivar. As interrogacións, e as aspás.
<Agora saíras co que dicía o escritor relambido, que nos mails non quedan as manchas das bágoas. Ti viches as miñas. Deixeiño todo por ti.
<Mesmo o corpo.
<O meu corpo está aquí e pertéceche.
<Iso son palabras.
<Son todo eu, completo. Non saio ao campo nin á rúa, non saio destas catro paredes, vexo as túas gravacións día e noite mentres espero a que chegues. Ti tes outra vida e non renunciaches a nada.
<Podería facelo se chamases á porta.
<É fácil dicir iso. Tamén poderías pensar que prefires as miñas palabras na pantalla, o meu corpo na pantalla e a miña voz nos bafles. Que todo se esvaecería. Dáme pánico. Es a única persoa que me comprendeu e non penso renunciar a ti. Pouco importa a distancia.
<Es un covarde.
<Non, estou feito de signos. Cando comezamos a falar no #xacia namoráchestes das palabras, non de min.
<E ti?
<Eu comprendín o teu recendo. Sei cómo oles, cómo andas e cómo tremas cando te toco. Non me importa o que digas, nin o que escribas.
<A man é miña.
<As imaxes son miñas. Se te abondases para ser feliz non estarías aquí agora.
<
<Podo marchar.

e Canon 1. 0 amor

Xabier Cordal

<Non marcharás.
<
<Excítaste porque non estou. Estás namorada de que non estou.
<Ao principio, se cadra. Agora quérote enteiro.
<Non. Queres outra imaxe. Drógaste con imaxes, pero fábricalas ti con tiras do que son e do que cres que son.
<E quen es?
<Amámonos.
<Ti non andas ben da cabeza. E se andas, non sabes o que é o amor, non amaches na túa vida. Se cadra non es culpable e comigo estiveches máis perto ca nunca. Pero todo o que sabes de amor é un simulacro. Coñeces todas as palabras, as sensacións. Apenas iso.
<Falas da atracción? Falas da morte, do inevitable?
<Falo da xenerosidade, do esquecemento. Do esquecemento do... espírito. Non atopo outra palabra.
<Iso é un síntoma.
<Da loucura, da renuncia. Da certeza que o corpo se acabará e de que xa non estarás aquí, e eu tampouco.
<Ese pensamento horrorízame cada mañá.
<E que che quedará se marchó? Podo morrer mudando o nick.
<
<
<Non digas iso.
<Non sabería qué foi de ti, non sufriría. Serías unha conversa.
<Estás sendo cruel. Seguro que non lle dis iso a quen vive contigo.
<Quen vive comigo viu cousas que ti nin soñarías.
Viume saltar, viu o sol no meu cabelo, viume lavar

as tetas na ducha. Follamos na ducha, nun ascensor. Fomos ao cine, tivemos fillos.
<Están ben?
<Están.
<Tamén viu a túa indiferenza, o teu fastío, tamén aborreceu o teu corpo e pensou noutra.
<Vou marchar, Canon. Non hei esperar máis.
<Non. Se marchas, has volver.
<Buscarei alguén pola rúa. Quedaremos nun hotel e meterame todo, non só o dedo, por diante e por detrás. Non diremos nada.
<Só estás buscando outras gravacións. Excítaste así.
<Fareille dano ao masturbalo, sentirei a calor do seu seme na miña pel.
<E despois marcharedes do hotel e non quedará nada.
<Que así sexa. Iso é o amor.
<
<
<Quero contarche unha cousa, Bucle.
<Estou aquí.
<Vivo a douscentos metros da túa casa.
<
<
<
<Chámaste Diana, tes un setter gordon, baixas a varredura en días alternos, tes un skoda. Non estás casada. Non tes fillos. Mercas pan integral, saes correr os sábados ás nove, agás cando chove moito.
<
<Es un enfermo. Cabrón fillo de puta
<
<Diana?.

Coordinación: A.R. López e Soedade Noia.
Deseño: Signum. Maquetación, Antón Lopo e Soedade Noia. Dixitalización: Chico e Jorge Mirás. Correo:
mare@galicia-hoxe.com

17 / FEVEREIRO DO 2005 - NÚMERO 155

rdl

REVISTA
DAS
LETRAS

Calmonna

Federica Montseny

Figura emblemática do anarquismo e líder da CNT. Unha pioneira na vangarda das ideas e na súa acción política que pasou a ser a primeira muller ministra de Sanidade dun goberno español. Mesmo a primeira en toda Europa aínda que non faltan voces que a reivindicán como a primeira no mundo. Carismática oradora, enerxética articulista e apainxoadá muller é Federica Montseny (Madrid, 1905-Toulouse, 1994) a muller indomable que participou dun Consello de Ministros, entre o mes de novembro do ano 1936 a maio do ano 1937, logo de aceptar a oferta de Largo Caballero nunha difícil encrucillada que moitos militantes non lle perdoarían. “É a liquidación do anarquismo e da CNT”, recrimináralle o seu pai Juan Montseny, intelectual anarquista, quen pasara longas temporadas agochado en Santiago de Compostela fuxindo

A crónica galega dun animal político

da represión imperante aos libertarios en Cataluña. Memorialista e loitadora infatigable, deixou á súa morte, un legado político e moral irrenunciábel para comprender a historia cultural e política do século XX e a orixe da división da esquerda. De revolucionaria pasou por reformista. Da cúpide do poder pasou a intemperie do exilio, mesmo construíndo unha falsa identidade para fuxir dos nazis. Contradicións e sombras acompañan esta muller, auténtico animal político, á que lle debemos que en outubro do ano 1936 se intentara legalizar o aborto –a pesar da oposición do resto dos ministros de Largo Caballero– reparando así o olvido que se cometera en tempos de paz e inda que ela mesma seguira mantendo unha sublimación da maternidade. Intentou, sen éxito, mediar nos feitos de maio en Barcelona no 1937, que enfrontaron dunha parte do Partido Obreiro de Unificación Marxista (POUM) e os anarquistas e, doutra parte, ao Partido Comunista, a Generalitat e o Goberno central. Puxo en marcha por primeira vez no Estado programas para os desfavorecidos, converteu os orfanatos en “fogares de infancia”, creou “liberatorios para prostitutas” onde aprendían oficios e ocupouse dos refuxiados de guerra. Do seu nacemento cúmprese agora 100 anos; data que a *Revista das Letras* aproveita para recuperar o seu paso por Galicia. De xira andou pola Rexional galega no ano 1932. Tamén no 1935, nunha viaxe de propaganda da que abrollaron visións que afortunadamente foron recollidas polo Ateneo Libertario Ricardo Mella en *Impresiones de un viaje por Galicia*. Aquí recrea Montseny o traballo das sardiñeiras– “traballo de muller no que gañan moi pouco as cariñesas”– ou de como Santiago cheira a incienso –“un olor que penetraba no meu cuarto, indefinible e sutil, formando algo así como “o aire” da vella vila, poboada de estudantes e canónigos”. Era o mes de decembro do ano 1935, como salientan Eliseo Fernández e Dionisio Pereira en *O anarquismo en Galicia* (Edicións Positivas, ano 2004) que recuperan para a entrada “Montseny” na súa urxente enciclopedia a delongada xira anarcosindicalista que realizou, en compañía de Claron Sendón e Jaime Bella, por Coruña, Ferrol, Betanzos, Santiago, Carballo e Cariño. A xira, referida logo nunha serie de artigos recollidos en *La Revista Blanca*, tivo como acto central o Congreso de Ourense. Son miradas de Galicia dunha muller que dicía non compartir o feminismo, mais defendeu os dereitos da muller; que pasou máis tempo no exilio– onde contribuíu á fundación do Semanario L’Espoir– que no país que amaba ó que regresou no 1977 para participar na reconstrución da CNT. E houbo que agardar corenta e sete anos para que outra muller chegara ao poder: Soledad Becerril no ano 1983.

¡Non hai terra como Galicia!

Ata despois de Monforte non puideron ver terra galega. Saín de Madrid ás sete da noite, nun tren abarrotado de pasaxeiros, colocados os uns case encima dos outros pola rapacidade da compañía, que aforra os coches de terceira a fin de obrigarllos a viaxar en segunda. A casualidade deparoume como compañeiros de viaxe, ata Coruña, a dous galegos pintorescos. O un, charlatán e embusteiro, que non calaba nunca e dicía unha mentira cada cinco minutos. O outro, un soldadiño simpático, namorado da súa terra como case todos os galegos. Cando enxergaba, entre os pálidos resplandores do amanecer, os campos e os poboados de Galicia, o soldado se apuraba a detallarme as belezaas para a miña inéditas da terra apenas entrevista. E, no seu orgullo rexionalista, todo encontráboo excelso na doce e verde campiña galaica. Ata as curvas violentas que salvaba a locomotora, devorando quilómetros, facíanlle prorrumpir:

-¡Hai que ver que curvas! ¡Non hai terra como Galicia!

Mesmo se iniciou unha discusión un pouco agria entre casteláns e galegos, á que eu asistía, neutral e divertida, grazas á miña condición de catalá. Os galegos viven obsesionados coa idea de que o resto de España os menospreza e de que a palabra "galego" é sinónimo de augador ou de coidadora, como se pertencesen a unha raza inferior.

-Somos considerados como os negros en Norteamérica, polo resto das rexións de España _dicíame un camarada galego.

Eu abría os ollos con estupor. Xamais oín palabra ningunha que situase ós galegos en situación de inferioridade ante os ollos do resto de España. E a través dos seus poetas _Curros, tan viril; Rosalía, tan doce e feminina; Pondal, alegre e luxurioso_ a España que pensa e sente ama a Galicia ata sen a coñecer.

¡Pero que sorpresa alegre, que encanto para os ollos, que frescura singular para a alma, é ir descubrindo pouco a pouco a Galicia, a medida que o día vai necendo! Cheguei a Coruña, nunha mañá chuviñosa e gris, envolta en brétema. Un día deses plúmbeos que pesan sobre a alma e a oprimen, noutra terra que non esa galega, sempre rinte, sempre verde, cunha alegría flotante e inexplicable. Os meus ollos non se separaban da paisaxe, gustándoo golosamente. Viña de Cataluña, terra montañosa e fecunda, de cor parda, austera baixo o manto do inverno. atravesara o Aragón, áspero, rochoso, bravío, seco, triste; as chairas castelás, uniformes e melancólicas. ¡Que regalo para a vista e para a alma esta frescura inmarcesible, esta canción da auga que abrolla por doquieir, que por todas as partes flúe, mansa e cantarina!

¡Galicia, a bela!, dicía eu con entusiasmo, no vagón _ocupado agora, ademais do soldadiño e o embusteiro, por dous tipos de fidalgos, de altas botas de montar e plácidos rostros regordetes_ o meu entusiasmo levantaba simpatía. Os galegos uníanse na satisfacción e alternábanse nas loanzas.

-Pois aínda non viu nada. ¡Se vai vostede a Ferrol! ¡Se visita a provincia de Pontevedra! ¡Aquela si que é Galicia!

Ese aire singularmente pagán

Laboriosa e mística, cándida e sensual, cunha beleza dura e trágica, cortadas a machadazos as súas siluetas, penosamente curtidas na loita diaria coa vida, coa terra e co mar. En Galicia a muller traballa tanto ou máis que o home. Esta condición do seu traballo dálles unha relativa liberdade. E ese aire singularmente pagán que respira Galicia, ese bafo estraño, de vida forte e natural, produce tamén curiosas modalidades nos costumes. A obsesión sexual, a idea do pecado, que pesa sobre a maioría das mulleres españolas, parece conxurada sobre esta testa clara da muller galaica, que ri con riso alegre, que canta sorrindo coplas nas que son constantes as alusións ó amor carnal. Eu dicía que o tipo galego revivía a lenda das ninfas e dos silvanos. O Pazos, un camarada que falou comigo en Carballo, chamáballo o deus Pan. Pareceuse a unha estatua que desta divindade grega hai nas salas de escultura grecorromana antiga no Museo de Louvre.

Chegamos a Cariño, despois dunha viaxe pesada polo longo, pero ameno pola renovación constante da paisaxe, xa entrada a noite e chovendo. Despois de cear, ante un auditorio resoante de simpatía, no que abundaban as mulleres, demos o mitin. E pobre Baella, vítima inocente de Sendón, empeñado en manter aberta a ventá do autobús durante toda a viaxe, apenas puido falar por estar afónico. Sendón desquitouse, pronunciando un discurso en galego que tivo en hilaridade permanente ó auditorio.

Mentres os outros falaban, eu miraba ós oíntes. Contemplaba os rostros dos rapaces, dos mozos que nos escoitaban, os rostros curtidos dos lobos de mar e a cara sonrosada, aínda imberbe, dos mozos pescadores. E parecíame acharme transportada a outra rexión do mundo. En Cariño vin tipos puros escandinavos. Homes altos e loiros como os fillos de país dos fiords. Lembro a un camarada _creo que contador do Sindicato_ que atraía irresistiblemente a miña ollada pola singularidade dos seus trazos nórdicos. Ten os ollos moi claros, a cute pálida, os cabelos loiros, a talla alta e hercúlea, a expresión hermética e soñadora. Verdadeiro tipo dinamarqués. Se Pazos é o deus Pan redivivo, este camarada cuxo nome ignoro, debe ser a resurrección dalgún Viking, poboador misterioso do Walhalla.

¡Con que gusto, con que verdadeiro pracer falei, durante unha hora longa! Xamais me sentín máis compenetrada co público, tan ben entre o público, a pesar de que Suárez me quitou o procedemento utilizado en Galicia para establecer corrente simpática entre os que me escoitan e eu, anticipándose ás miñas palabras previas. Foi el o que pronunciou eses case sacramentais: "Dous minutos e medio de descanso, para que estiredes as pernas e vos coloquedes ben nos vosos sitios", que algún día oirei caricaturizados por Prego, ese observador satírico formidable, terror dos oradores.

Non recordo de que falei. Despois da charla amena de Sendón, o meu discurso foi moi serio e un pouco triste, cheo de emocionados recordos. Máis que discurso, foi unha lembranza da nosa historia de loitas e de heroísmos, que falei de conmover e conmovía a aquelas almas nobres e a aqueles corazóns sinxelos. Despois falei de ideas, é dicir, creo que as expliquei de maneira clara e comprensible e que fun ben entendida.

¡Ah! Prefiro mil veces estes auditorios primitivos, de ollos marabillados, de frontes cándidas, de olladas puras, como esa mocidade amoreada arredor noso en Cariño, a humildade destes pobos, onde as ideas entran, revolucionando as consciencias, ós grans mitins das metrópole, onde o público acode a oír os oradores como a un espectáculo público, comentando os discursos como os partidos de fútbol, as funcións de teatro ou as corridas de touros. ¡Cariño! ¡Pobiño belo e simpático, de imborrable recordo para min!

De camiño a Santiago

Para min Santiago ten unha primicia: alí oín a primeira misa que presenciei na miña vida. Celebrábase oficio e asistimos a el, en calidade de espectadores. Ninguén nos dixo nin unha palabra, a pesar de que eu levaba a cabeza descuberta e de que transitabamos no medio das beatas axeonlladas, preto dos confesonarios, onde bisbiseaban os curas e as vellas. Admiramos o aspecto artístico e mesmo Sendón descubriu algo notable na arcaica igrexa: unha pía de auga bendita, encima da cal había un letreiriño que rezaba: "Rógase non cuspir". O que é todo un símbolo.

Sáímos con tempo xusto para coller o auto, correndo baixo a chuvia, sen paraugas, afeitos xa a esa humidade permanente. Chegamos e colocámonos onde nos foi posible, mesturados coas campesiñas que volvían de vender os seus produtos en Santiago e que aceptaban as comodidades da civilización, a pesar das súas trenzas colgantes e do seu aire ancestral. O campesiño galego vive situado douscentos anos atrás, no que a costumes e vestuario se refire. Pero, como todo o mundo, acepta aqueles beneficios que a civilización lle ofrece sen reparos e sen mexericadas.

Outra vez o galego, que se fala tanto como o catalán en Cataluña. E esa cordialidade, ese diálogo doado, esa camaradería simpática, inmediatamente establecida. Sendón e eu puidemos colocarnos nun departamento cómodo. Baella queda relegado no fondo, e entre dúas monxas, por se iso fose pouco.

De novo a paisaxe. ¡E que paisaxe! Vexo unha das glorias de Galicia, un dos lugares maravillosos, en cuxa contemplación a alma se abisma e a ollada xamais cansa: o val de Barcia.

¡Prodixioso panorama! ¡Como que o que o viu unha vez non o esquece nunca! O día é ingrato. Ademais da chuvia, a néboa. Pero o verdor espléndido do val, a alegría dos regatos, a beleza sen par dos recunchos que forman as montañas, facendo como un remanso, triunfan unha vez máis na natureza. É belo, belo, belo, ata non encontrar palabras para o expresar.

-¡Se o vises en xuño! -dime Sendón-. Canto agora é verdor, entón é campo florido. Todo este val, salpicado de árbores e de casaríos, sucado pola auga, é un inmenso testo de flores. Non se ve máis que unha nota de cor abraiante, na que a ollada se embriaga.

Calo e admiro, sen achar frase que expresen a miña admiración e o meu contento. Pasado o val, a paisaxe continúa sendo a que vin constantemente en Galicia. Ata que aparece A Coruña. Descúbroa con alegría...

No Lugo "arcaico"

A viaxe ata Lugo non tivo para min nada de particular, pois coñecía o terreo. Chegamos a Lugo preto das dúas da tarde. A vella cidade galega é a que maior impresión de arcaísmo me deu. Rodéaa unha muralla dun metro e medio de grosor, paseo circular que percorremos, apreciando desde a altura o aspecto medieval da vila. Pola tarde, despois de comer, saímos dar un paseo. Percorremos a cidade, chegando ata o parque de Rosalía de Castro, que será un belo recuncho cando a arboreda medrase. Desde unha das súas mirandas, contemplamos a horta lucense, a perspectiva poética do Miño, serpeando, bañando as ladeiras, facendo fértiles as terras e cortando cunha nota brillante a rudeza dunha paisaxe áspera.

Acompañábanos un grupo de camaradas de Lugo, entre os que lembro a Álvarez, alma da propaganda, tan leal, tan entusiasta, unha desa figuras anónimas do noso movemento, que son a riqueza descoñecida das ideas. A Castro, de Monforte, mozo e dinámico, e a uns cantos compañeiros máis, cuxos nomes descoñezo, pero que me produciron unha impresión moi grata. O mitin estaba anunciado para as sete, creo, e un cuarto de hora antes chegou un enviado do gobernador, declarándoo suspendido, con motivo da caída do goberno Chapaprieta.

Encontrámonos reunidos en Lugo catro oradores en calidade de dispoñibles: Sendón, Baella, a que isto escribe e Moreno, o home que fai tarde sempre e chega non obstante á hora. É este o trazo distintivo do seu carácter e a causa de múltiples accidentes na propaganda. É cousa sabida, cando se ha de ir a un sitio, que Moreno fará tarde. Non obstante, cando comeza o acto, sabido é tamén que Moreno aparece, chegado ninguén sabe como: en auto, en burro, en avión ou sobre a alfombra máxica de "As mil e unha noites". Efectivamente: pola mañá, segundo costume, Moreno non chegou á hora de saír o tren. Pero cando estábamos reunidos cos camaradas no café, despois de comer, fixo a súa aparición co desenfado habitual. Os compañeiros dinlle barbaridades por esa maneira de ser súa, tan singular. Por fortuna, xamais se enfada, nin cando Prego imita os seus ademáns tribunicios e a súa voz apocalíptica. A fonda en que nos hospedamos estaba situada ó outro lado da muralla, moi preto do teatro Principal. Ó pasar por diante deste, Sendón díxome:

-Mira, aquí falei con José María Martínez pouco tempo antes da súa morte.

Unha onda melancolía invadiunos. Facía un ano da súa fin tan trágica, e o recordo levantado por Sendón fixo nacer en nós tristes suxestións. Desde entón ata hoxe, icantas cousas pasaron! ¡Cantos mortos, cantas vidas por sempre máis truncadas; cantas existencias co destino torto!

Debiamos dar o mitin na praza de Abastos e sería un cheo formidable, a pesar de que os socialistas, con esa falta de tacto e de solidariedade cos demais sectores obreiros que os caracteriza, organizaran outro mitin á mesma hora e nun local situado fronte ó praza onde debiamos falar nós. A xente foi desfilar, ó recibirse a noticia da suspensión, con gran desgusto e en medio dalgunhas protestas. Para as acalar, seguramente, o gobernador autorizou, polo menos, unha charla no local dos sindicatos, que se celebrou ó día seguinte e que foi un pequeno mitin ante o público reducido que permitía a capacidade do local, farto exiguo.

Deambulamos por Ourense

Deambulamos por Ourense todo o sábado. Visitamos as famosas Burgas, fontanas de ferventes augas, que serven de calefacción a todo o pobo. ¡Ben necesítao, certamente! Nunca sufrín tanto frío como alí, nin vín devorar, devorando eu tamén, con tanta desesperación a Prego. Na pensión dábannos comida prudencial e os máis famentos de nós quedaban co estómago insatisfeito, suspirando pola abundancia coruñesa, que dá máis comida con menos apetito. Hospedabámonos Comité Rexional e oradores nunha mesma pensión e vémonos obrigados a facer pactos entre iguais. Eu daba o viño a Cheda e Cheda dábame os seus postres. Prometín a metade da tallada que me tocase a Prego, rabioso de fame sempre, e un día cometeron o crime de comela entre Sendón e Baella, por ter chegado tarde o usufrutuário. Non se produciu un drama porque non tiñamos tempo para dramatizar.

Lembro que aquel sábado pola noite rinme máis do que non rín en toda a miña vida. Prego comezou a caricaturizar ós oradores que oíra, non escapando marioneta con cabeza. Desde Pestana a Villaverde _a pesar do afecto que todos teñen_ pasaron por aquel tubo do riso. Non se escapou o bo Moreno, nin quedou libre o aceno furibundo de Carbó. Arín era a fonte de onde sacaba mellor linfa o implacable satirizador. E entón caeu sobre os oradores locais, contando anécdotas da propaganda, de tal forza cómica que con todo iso se podería facer o máis hilarante dos sainetes. Eu dicía:

-¡A ver cando me tocará a min pasar por estas forcas caudinas!

Deitámonos tardísimo, escorrentado o soño pola charla, a pesar de que a noite anterior apenas durmíramos. Á mañá seguinte, mentres me vestía, oía unha voz tonante que enchía toda a casa.

-¿Quen será a estas horas? -preguntábame.
Sendón aporreou a miña porta, berrándome desde fóra:
-Levántache, que é tarde e está aquí Juan Expósito.¿Non o oes? ¿É posible dormir, estando el nesta casa?

Era, en efecto, Juan Expósito, o simpático mestre, que fixera catro horas de camiño coa súa perna coxa, para vir, desde a aldehuela onde educa ós campesiños, ata Ourense, a vernos e a saudarnos. Gardo unha impresión excelente deste camarada, que se parece, moral e ata fisicamente, a Aláiz. De espírito observador e crítico, de frase desapiadada e certaíra, de carácter xovial e recto, resulta un deses tipos de anarquistas con personalidade ben definida, de criterio propio e independencia absoluta de xuízo, que son a base fundamental da día e a forza das nosas ideas en España. Compartiu con Baella, Sendón e eu as amarguras do mitin. (...) Encontreime cos pescadores de Moaña e os cidadáns de Vigo, furiosos porque quedaran excluídos da excursión pola caída do goberno Chapaprieta, que nos confinou en Coruña. Estaban de tal forma enfadados e dispostos a esixir tales responsabilidades ó Comité Rexional, que tiveron que gastar todas as miñas facultades de persuasión para lles convencer de que ninguén era culpable de nada.

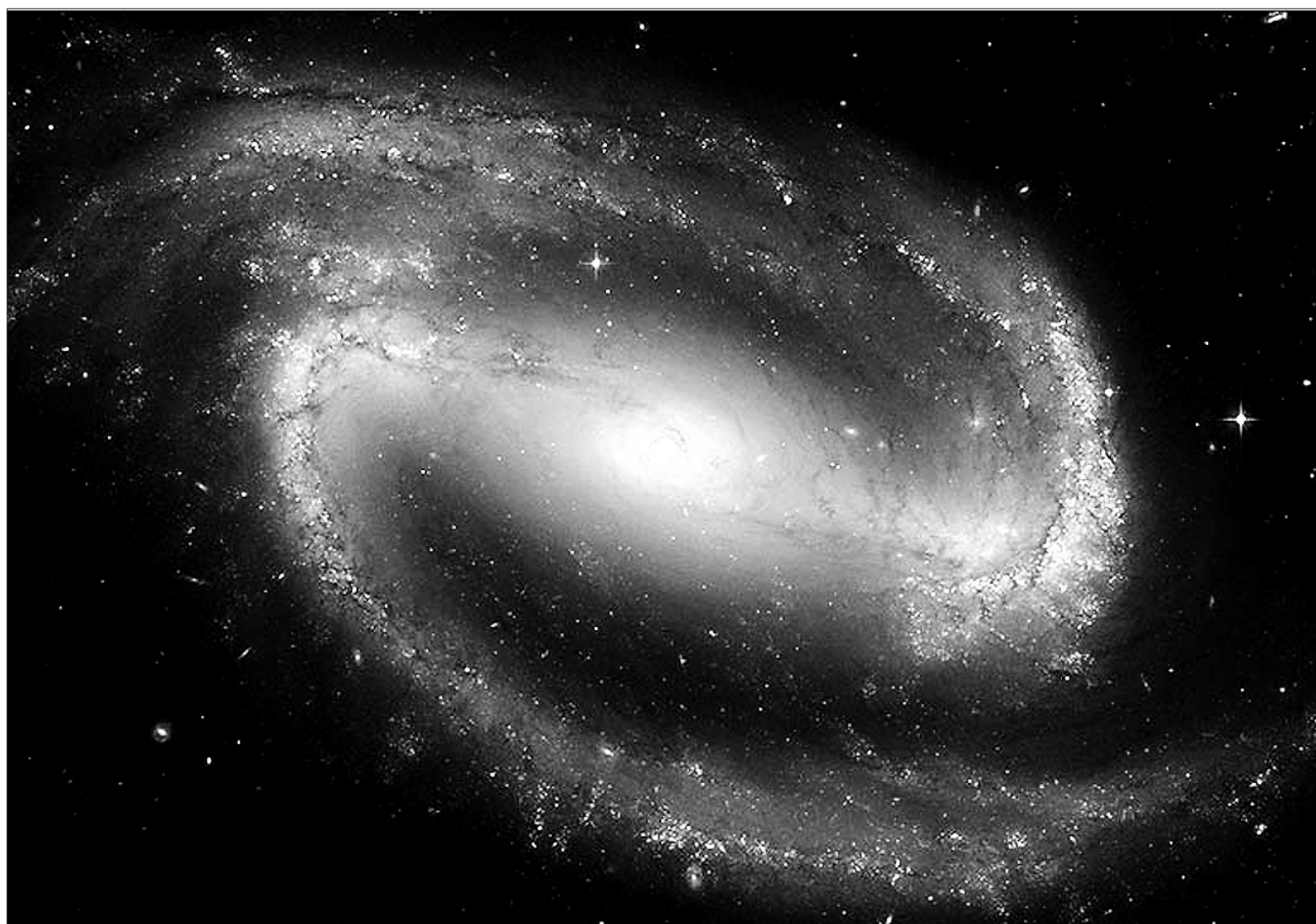

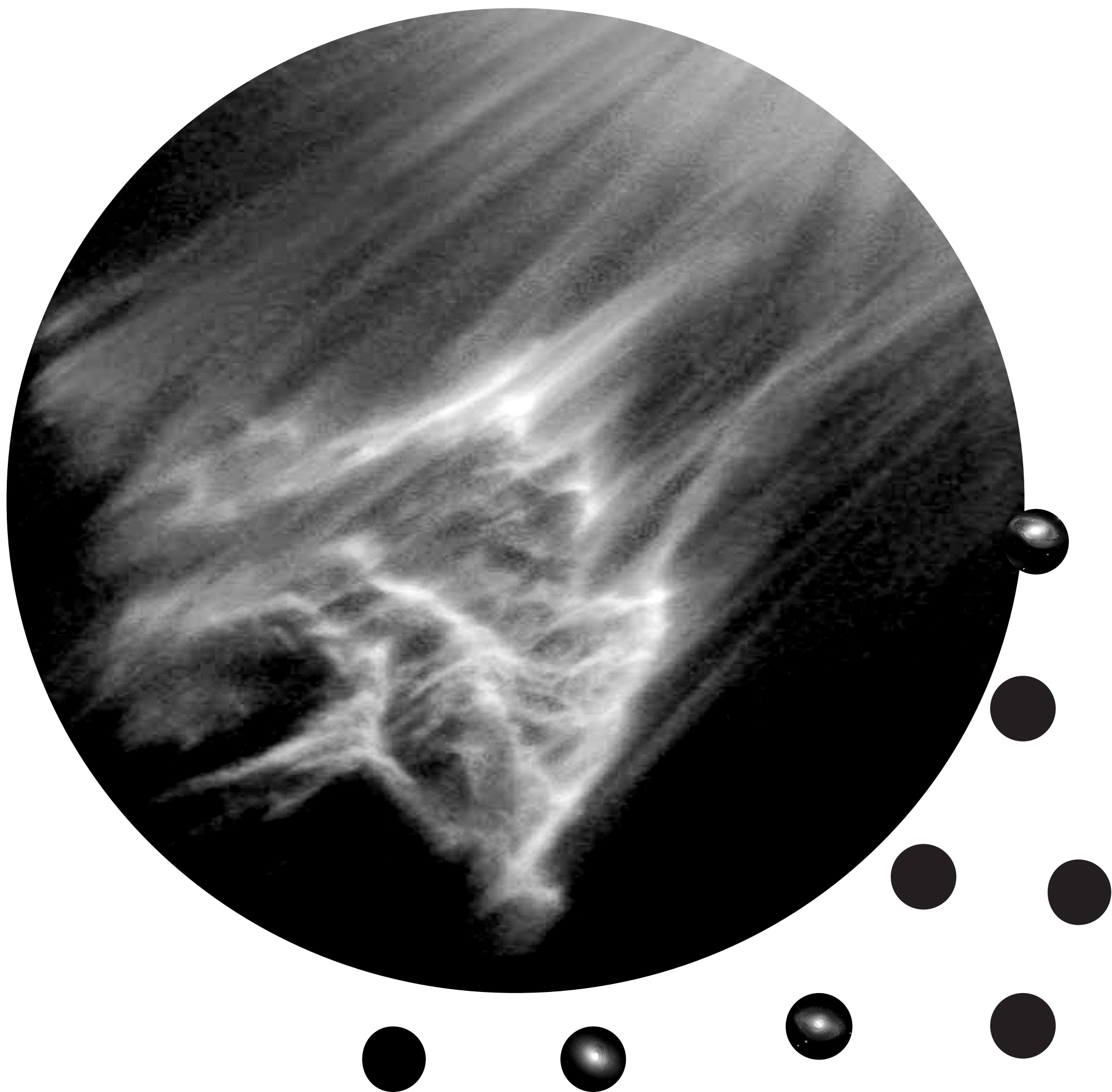
24 / F E B R E I R O D O 2 0 0 5 - N Ú M E R O 5 5 3

rdl

REVISTA
DAS
LETRAS

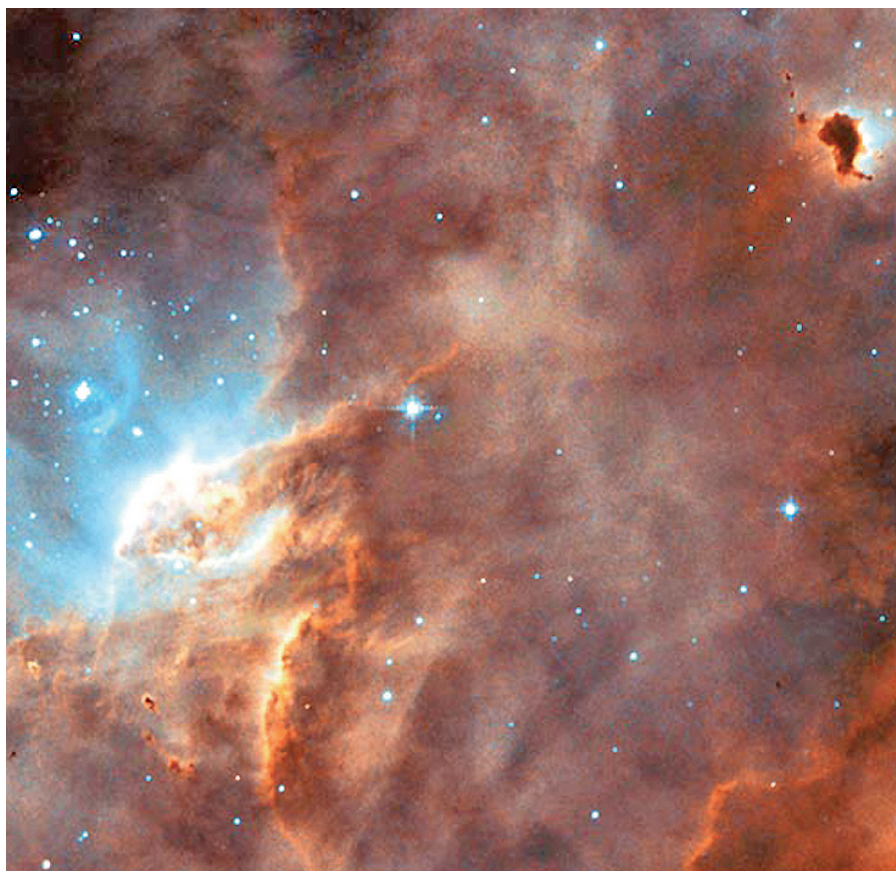

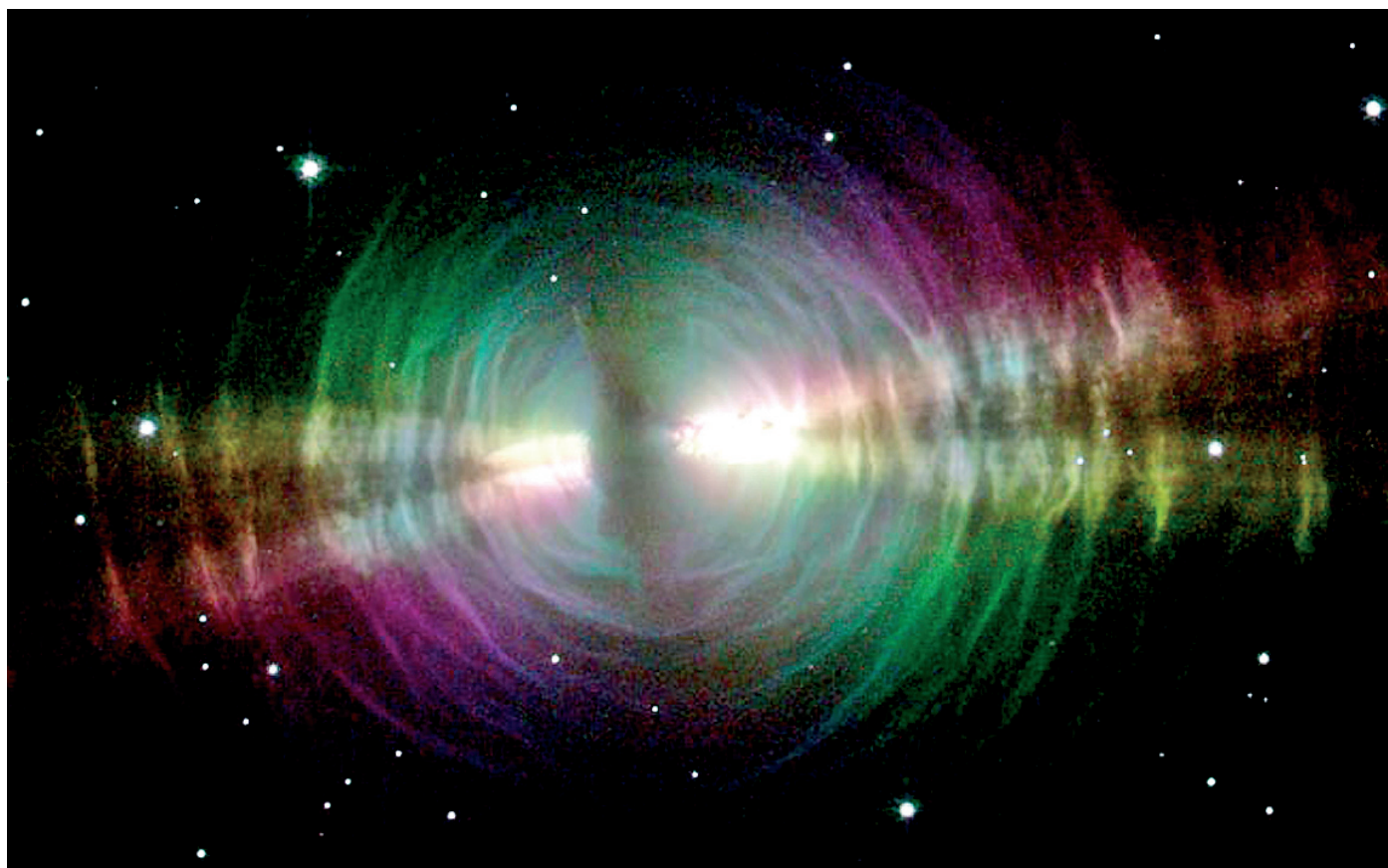
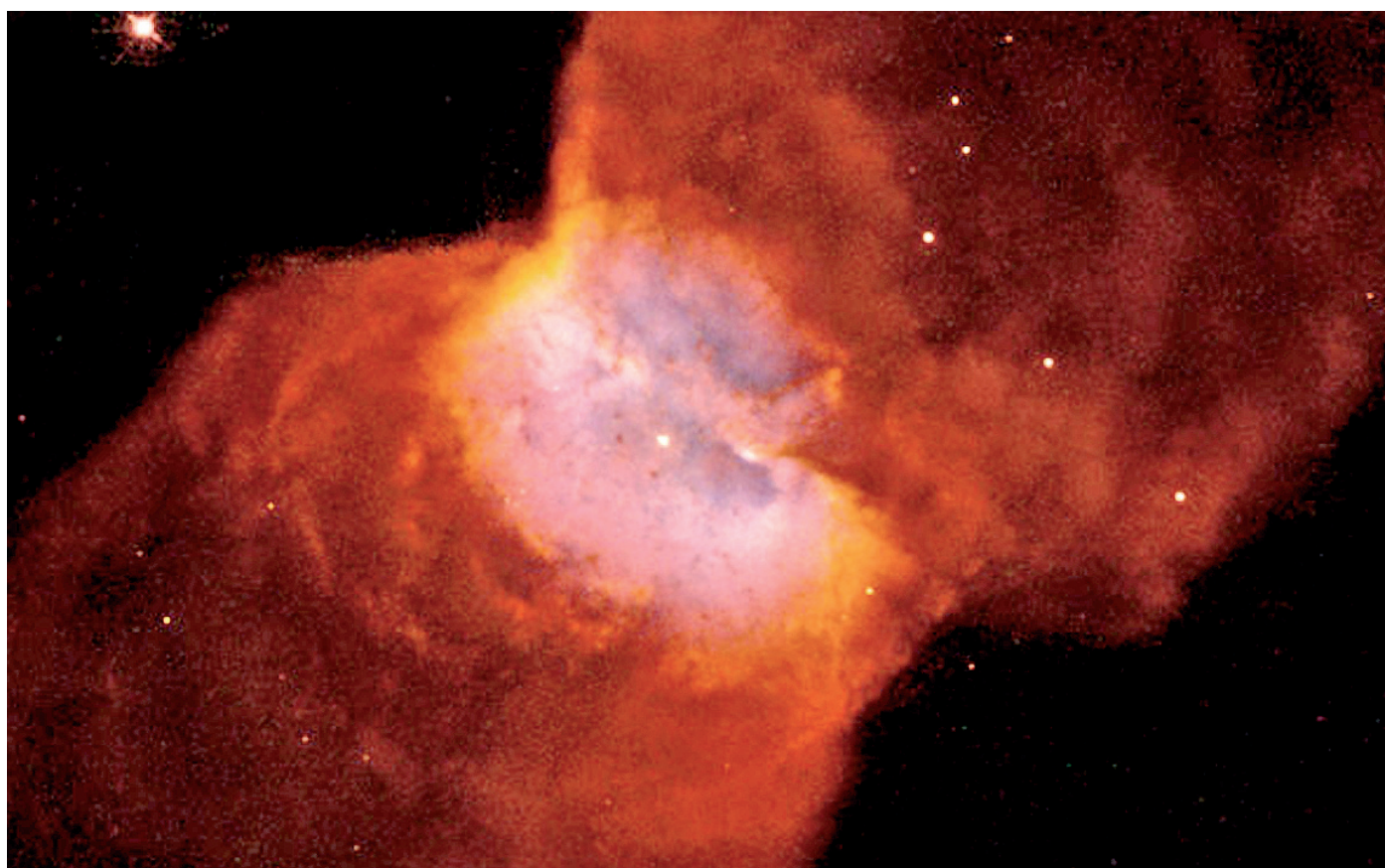
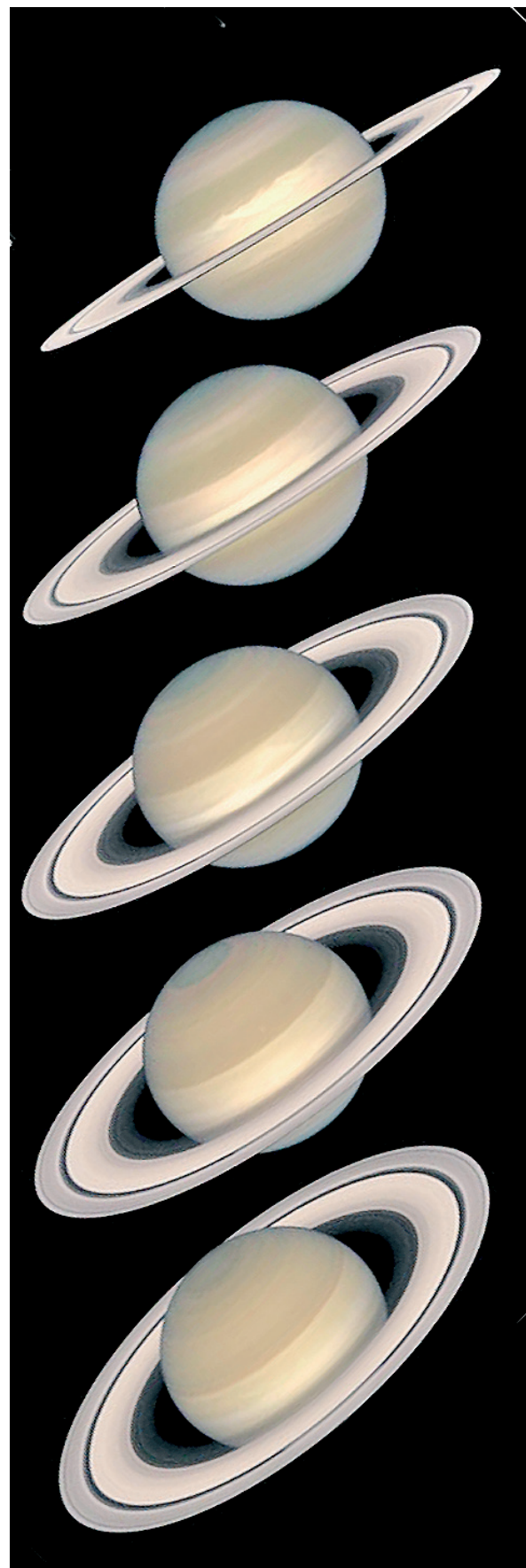
A morte do Hubble

Moitas voces coinciden: abandonalo significaría unha das decisións políticas máis absurdas de inicios do século XXI. O Hubble –o ollo do Universo– está sentenciado a morte. Atrás queda unha década de achadgos. Máis de dez anos no que telescopio espacial –con 12.000 quilos de peso e 13 metros de longo que orbita a 600 quilómetros sobre as nosas cabezas– nos levou aos límites dese universo observable: as nebulosas que rodean a Via Láctea, as mostras de canibalismo galáctico, a identificación de supernovas, os buratos negros, o nacemento e morte das estrelas.... As súas cámaras fotografaron as primeiras galaxias formadas tras a “era escura” que sucedeu o Big Bang: o que permite calcular a idade exacta do universo nuns quince mil millóns de anos.

Ata o ano 2000 tería realizado un total de 271 mil observacións: no 1998, o *Hubble* permitiu presenciar as primeiras imaxes dun planeta en formación fóra do noso sistema solar e descubriu a que, entón, se considerou a supernova máis afastada do noso universo. Un ano antes, identificou a que se definiu como a estrela máis luminosa do Universo: a Estrela Pistola, pola forma da nebulosa que a envolvía.

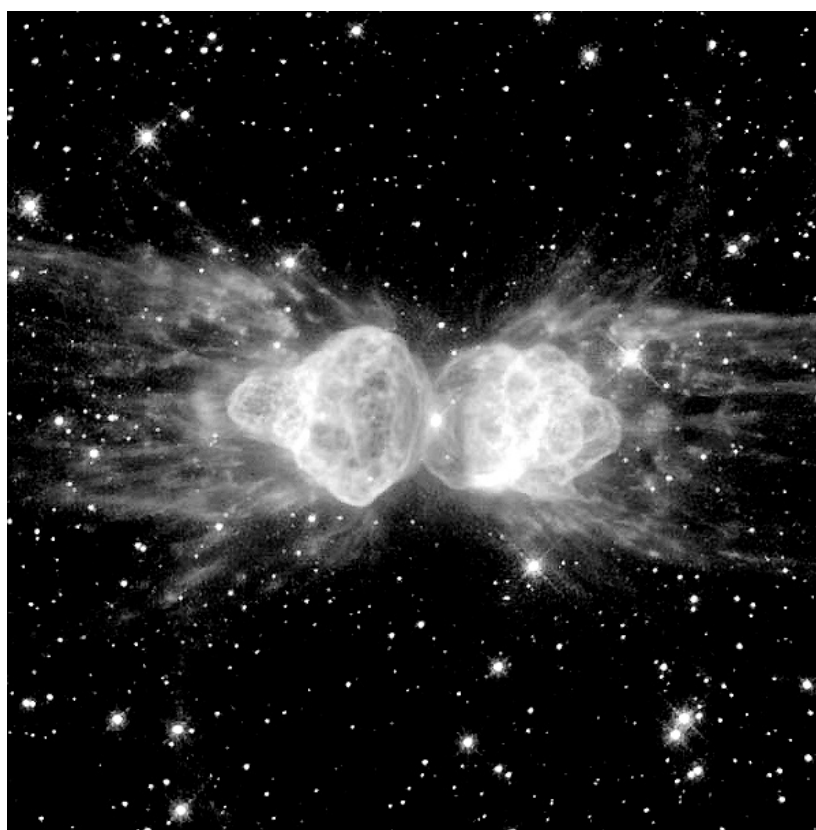
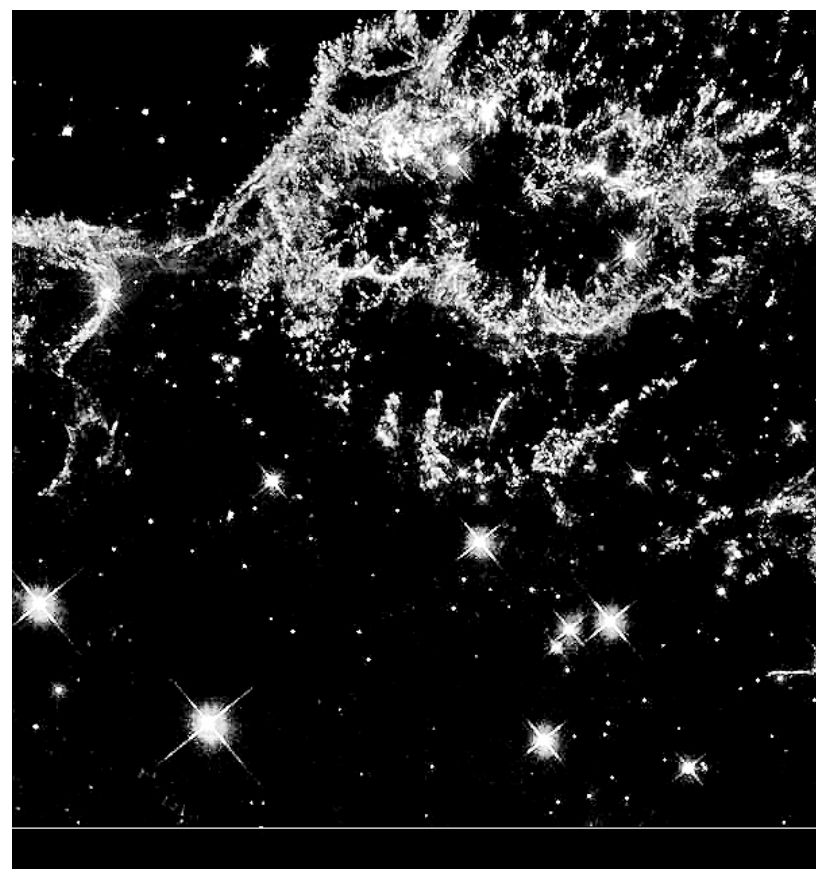
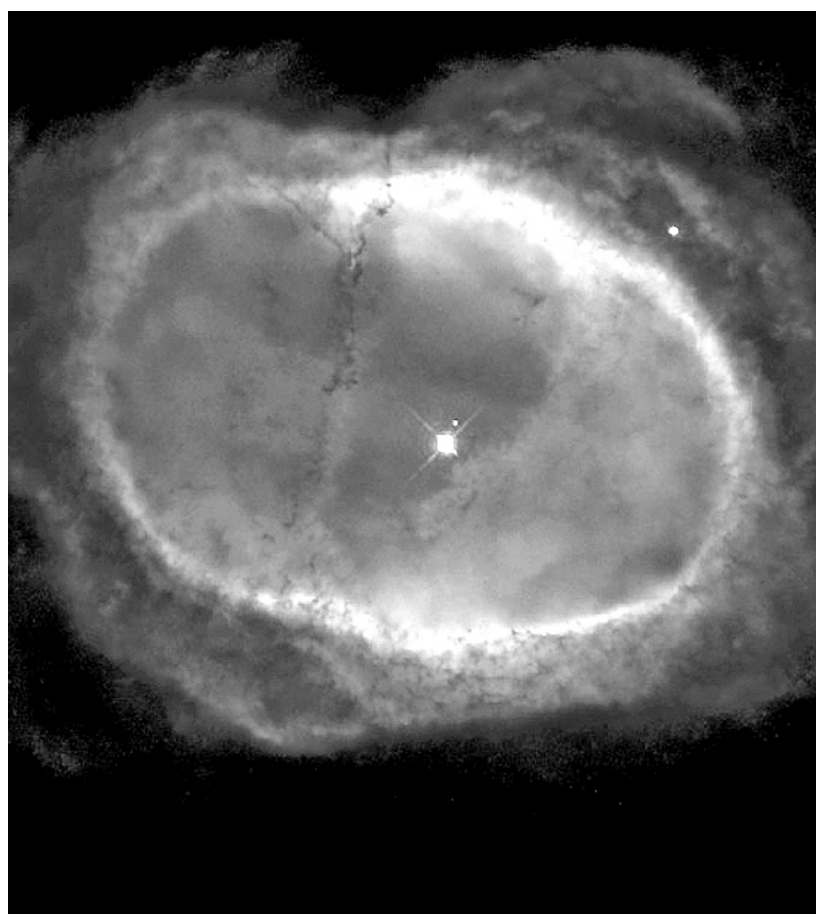
O telescopio, desenvolvido durante a década dos anos oitenta, é un vello soño de astrónomos e fonte de soños dun mundo, ignoto e abraiante, que se abre como a estela do infinito. ¿Acaso non vale a pena salvar o *Hubble*? A propia Axencia Espacial NASA ten claro que, desde que Galileo Galilei apuntou o seu telecopio cara ó ceo no 1610, nada mudou tanto no entendemento do Universo como o despregamento do *Hubble*. A pesar de todo –avanzan– morrerá. Diso encargouse o propio presidente dos EE.UU, George Bush, ao presentar o presuposto para o 2006 da Axencia Espacial: unhas contas que se incrementarán en 2,4 puntos en relación co 2005 e alcanzarán os 16.500 millóns de dólares no 2006. Claro que só 93 millóns se destinarán o Hubble, dos que 75 millóns de dólares servirían para baixar á Terra o observatorio e enterralo no fondo do mar. Unha decisión que non sorprende tendo en conta que o seu destino estivo en dúbida desde xaneiro do 2004, cando Bush anunciou un ambicioso plan colonizador, de exploración espacial, con regreso á Lúa e misión humana a Marte incluídas. Días despois do anuncio, o daquela xefe da NASA Sean O’Keefe cancela unha misión dun transbordador que tiña que substituír as agonizantes baterías do *Hubble* e estabilizar os seus xiróscopos. Logo do accidente fatal do 1 de febreiro do 2003 do transbordador Columbia, unha viaxe dun transbordador para reparar a *Hubble* era simplemente “demasiado arriscado”, dixo O’Keefe antes de que unha protesta pública levara a reconsiderar varias ideas: dende unha misión robótica que se suspendeu porque un panel de científicos expertos dixeran que “os astronautas tiñan un traballo mellor” ata unha misión rutineira, a quinta na súa historia, que se tornou imposible ante “a imposibilidade de que voen os transbordadores”. E é que o desastre do *Columbia* foi traumático. Del bota man Bush para matar a *Hubble*. “O que pasa é que aínda EEUU non lles declarou a guerra aos marcianos. Se fose así, de seguro que os cartos para espiaos co *Hubble* xa estarían aprobados” sostén un cidadán venezolano, Giordano Reyes, que participara, entre milleiros de cibernatutas, nunha consulta sobre a súa supervivencia da BBC na que, entre e-mail e e-mail, se chegou a pedir a declaración de “Patrimonio da Humanidade” e mesmo achegar un fondo común nas Nacións Unidas para a súa conservación.

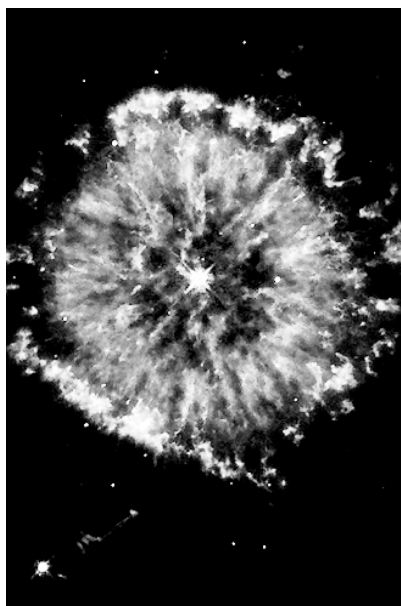

A cancelación da partida para reparar o *Hubble* do seu desgaste natural, en órbita desde abril de 1990, é un episodio máis da deplorable política dos Estados Unidos, que a partir de agora centra o seu interese nas viaxes á Lúa e Marte.

As cores e imaxes que o *Hubble* rescata vólvense auténticas obras de arte. Desde o inicio da exploración espacial, no 1957, co lanzamento do *Sputnik I* soviético, a comunidade científica comezou a ver os alcances, en todos os niveis, desta nova forma de explorar o cosmos. Entre estes, comezaron a perfilarse proxectos para colocar telescopios en órbita da Terra que, comandados a control remoto, puidesen realizar observacións astronómicas imposibles desde a base do planeta. No 1962, un grupo de científicos fixo a proposta formal para crear un telescopio astronómico. Enfrascado o programa espacial no seu propósito de levar o ser humano á Lúa, non foi ata o 1973 cando realmente se comezou a traballar no proxecto. Dous anos máis tarde, sumouse a Axencia Espacial Europa. No 1977 finalmente destináronse recursos para a construción do telescopio e quedou a cargo dos centros espaciais Marshall e Goddar, coa responsabilidade de facer a óptica á compañía Perkin-Elmer. O deseño e construción foi lento e quedou listo no 1985. Embodegado no Porto Espacial Kennedy para ser lanzado no voo do trasbordador espacial, o telescopio tivo que esperar aínda cinco anos máis ao ocorrer o desastre do *Challenger* o 28 de xaneiro do 1986. Foi en abril do 1990 cando os astronautas do *Discovery* colocaron o telescopio nunha órbita circular a 593 quilómetros de altura. Agora o *Hubble*, abandonado á súa sorte, será retirado no 2010. “Bush –comenta o xefe científico da NASA, John Grunsfeld– ordenounos que se utilice este precioso instrumento para que se cumpran as obrigacións que EE.UU ten cos 15 países que forman parte do consorcio da Estación Espacial Internacional, pero o *Hubble* só continuará ata o 2007 ou 2008”. Daquela e hoxe mesmo este ollo do Universo cumprirá de sobra o que del se esperaba. Os seus creadores déranlle o nome do astrónomo Edwin Hubble xa que este, morto no 1953, foi o primeiro en entender que “o Universo era moito máis grande do que se cría” e que, fóra da Vía Láctea, había algo máis que as Nubes de Magallanes. Ó astrónomo débese o enunciado da teoría da “constante de Hubble”: unha fórmula que permite calcular a velocidade á que as galaxias se separan unhas das outras de acordo coa distancia que media entre elas. Dende a súa morte e despois de case 50 anos, as cámaras do *Hubble* captaban as imaxes dunha colisión entre unha galaxia elíptica e outra de menor tamaño, nunha remota rexión a 12 mil anos luz de distancia. Demostrada a teoría da constante expansión do universo, o *Hubble* seguía proporciona datos: dende as evidencias de buratos negros á deriva no espazo ata as espectaculares imaxes do choque dos fragmentos do cometa Shoemaker Levy 9 co planeta Xúpiter en xullo do 1994. Hoxe, 24 de febreiro do 2005 –tras dous anos de interrupción e do estoupido do Columbia– a NASA anda ensarillada no despegue dun novo transbordador espacial con sete tripulantes.

Novos proxectos que converxen con novas entregas daquel ollo que se resiste a desaparecer. Un dos últimos e espectaculares descubrimentos foi no mes pasado, cando os científicos da NASA, tirando do telescopio, calcularon a idade da que podería ser a galaxia máis nova coñecida do Universo: o que en termos cosmolóxicos é un bebé totalmente "fóra de lugar" nun contorno de adultos. A galaxia, chamada I Zwicky 18, ten uns 500 millóns de anos de antigüidade: tan recente que no momento en que comezou a súa formación, a Terra xa tiña vida complexa. En comparación, a Vía Láctea ten 20 veces esa idade;

aproximadamente 12.000 millóns de anos. Esta galaxia tardaría permite ver cómo eran as galaxias recentemente nacidas nos albores do universo.

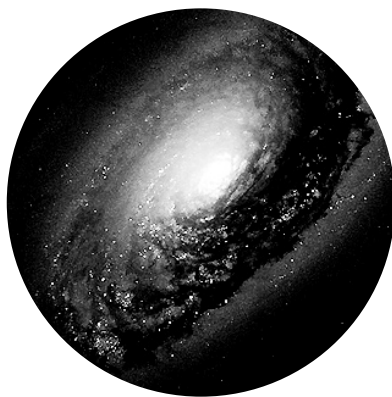
A galaxia forma parte dun catálogo de 30.000 galaxias próximas elaborado polo astrónomo suízo Fritz Zwicky durante a década de 1930 mediante o fotografado sistemático do ceo no hemisferio norte. A pesar de que os astrónomos durante moito tempo sospeitaran da mocidade da galaxia debido á súa composición química, o *Hubble* fixo posible

a elaboración dun censo preciso da poboación estelar, así como identificar a estrela máis antiga no seu interior, fixando desta maneira unha data superior para a idade da galaxia.

A galaxia está situada a uns 450 millóns de anos luz da Terra. O descubrimento publicouse o 1 de decembro no *Astrophysical Journal*.

Entre as evidencias da mocidade de I Zwicky 18 está o feito de que o gas interestelar é practicamente "limpo" e composto principalmente de hidróxeno e helio –os dous elementos lixeiros que foron creados primeiros tras o Big Bang, durante os primeiros tres minutos da existencia do Universo. A galaxia-bebé inclúe só pequenas trazas de elementos máis pesados como carbono, nitróxeno ou osíxeno.

A ausencia destes elementos indica que gran parte do gas primordial da galaxia non puido dar lugar a estrelas que posteriormente formasen os anteditos elementos.

Fálase da morte do *Hubble* cando as súas imaxes aínda esperan unha teoría que as explique. A súa historia, en todo caso, está escrita e vén a demostrar: que os buratos negros son reais e poden estar no núcleo

de moitas máis galaxias; que moitas estrelas mostran indicios de formación de planetas; que a mancha escura da atmosfera de Neptuno se move: desaparece dun hemisferio e aparece no contrario; que Europa, a lúa xélida de Xúpiter, ten unha débil atmósfera con osíxeno ou que centenas

res de millóns de cometas rodean o sistema solar.

¡Salvar o Hubble! convértese en consigna cando ademais a súa desaparición vén encadrada nas novas veleidades imperiais. O Hubble captou a agonía dunha estrela: ¿quen captará a súa propia agonía?

Álbum de imaxes do 'Hubble': Na páxina 2 do monográfico, na foto superior: a imaxe do sombreiro da galaxia e na inferior a espiral da galaxia. Páx. 3: nebulosa das Pléiades. Páx 4 e 5 –de esquerda á dereita e de arriba a abaixo–: A nebulosa Ollos de gato, Saturno e a Monocerotis light Echo captada no 2004; a nebulosa en Magallanes e a nebulosa NGC3 2346; reflexo dunha nebulosa, dúas imaxes da galaxia Starbust e a nebulosa Egg. Páxina 6, de arriba a abaixo: Planetary Nebula NGC 3132, Supernova Remnant Cassiopea e Planetary Nebula MZ3. Páxina 7, de esquerda a dereita: a nebulosa NGC 6751, unha espiral da galaxia M64 e nebulosa 106. Na imaxe inferior a nebulosa Bubble recollidas en Internet na web The Hubble Heritage

Coordinación: A.R. López e Soedade Noia.
Deseño: Signum. Maquetación, Antón Lopo e Soedade Noia. Dixitalización: Chico e Jorge Mirás. Correo:
mare@galicia-hoxe.com